

Biuro Poszukiwań i Identyfikacji

<https://poszukiwania.ipn.gov.pl/bbp/aktualnosc/14820,LublinGorki-Czechowskie-informacja-dot-dzialan-BPiI-IPN.html>
2022-07-07, 15:18

Lublin/Górki Czechowskie: informacja dot. działań BPiI IPN

Informacja dot. działań podjętych przez BPiI IPN w związku z ujawnieniem na terenie Górek Czechowskich w Lublinie fragmentów kostnych w maju 2020 r.

W związku z licznymi zapytaniami przedstawicieli środowisk społecznych kierowanymi do BPiI IPN w sprawie ujawnienia na terenie Górek Czechowskich w Lublinie w maju 2020 r. fragmentów kostnych, przedstawiamy wyniki ustaleń zespołu Biura Poszukiwań i Identyfikacji dokonanych w oparciu o dostępne materiały źródłowe oraz przeprowadzone czynności terenowe. Szczegółowe informacje dot. działań podjętych przez BPiI w sprawie zostały przekazane właściwym organom administracji rządowej i samorządowej.

1. Rys historyczny

W latach 1940-1942 na terenie Górek Czechowskich funkcjonariusze niemieckiego aparatu okupacyjnego przeprowadzili co najmniej sześć egzekucji: w marcu 1940 r., 10 kwietnia 1940 r., 5 maja 1941 r., 26 marca 1942 r., 28 marca 1942 r. i 1 czerwca 1942. Co najmniej w dwóch z nich (26 i 28 marca 1942 r.) rozstrzelano więźniów narodowości żydowskiej przetrzymywanych w więzieniu na Zamku w Lublinie. Nie jest znana całkowita liczba ofiar tych egzekucji. Według badań historycznych w czterech z nich (III 40, 10 IV 1940, 5 V 1941, 1 VI 1942) zamordowano co najmniej 171 osób. Natomiast według relacji więźnionego na Zamku w Lublinie Szymona Fajersztajna, w dniu 26 marca

1942 r. stracono na Czechowie 640 osób narodowości żydowskiej, zaś 28 marca 1942 r. kolejnych 240 Żydów, brak jednak na ten temat potwierdzenia w innych źródłach (wg poczynionych dotychczas ustaleń w więzieniu na Zamku nigdy nie przetrzymywano tak dużej liczby osób narodowości żydowskiej).

W okresie od 9 grudnia 1947 do 5 stycznia 1948 r. na terenie Górek Czechowskich przeprowadzono osiem ekshumacji, w trakcie których wydobyto łącznie 231 ciał. Ofiary pozostały w większości nierozpoznane. W jednej z mogił znaleziono dowód osobisty i książeczkę wojskową należącą do Lejby Zelmána Marguliesy, szewca z Warszawy (ur. 1890 r.), oraz opaskę z napisem „Jüdischer Ordnungsdienst”. Ekshumowane zwłoki w wielu wypadkach nosiły ślady obrażeń zadanych z broni palnej, niektóre z nich miały skrępowane ręce. Szczątki ekshumowanych ofiar zostały pochowane na Cmentarzu Rzymskokatolickim przy ul. Unickiej w Lublinie.

Według niepotwierdzonych informacji na terenie Czechowa mieli zostać pochowani także żołnierze niemieccy, rzekomo rozstrzelani za odmowę wykonania rozkazów. Istnieją również przesłanki, że na Górkach Czechowskich mogło dojść do ukrycia ciał ofiar zbrodni komunistycznych (niepublikowana relacja funkcjonariusza WUBP w Lublinie dot. śledztwa przeciwko członkom AK oskarżonym o udział w akcji na Izbę Skarbową w Lublinie 7 kwietnia 1945 r.).

2. Weryfikacja miejsc pochówku

Analiza wyżej wskazanych źródeł historycznych nie pozwala na dokładne ustalenie miejsc egzekucji i poszczególnych pochówków na terenie Górek Czechowskich, tym bardziej że informacje te trudno zweryfikować w oparciu o inne źródła, a także doprecyzować, czy wspomniane miejsce jest tożsame z terenem, na którym realizowana jest obecnie inwestycja przez Lubelskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. (LPEC S.A.). Wskazywane przez świadków przypuszczalne miejsca egzekucji oraz potencjalnych pochówków lokalizowane są w okolicach dawnej strzelnicy (za wałem ziemnym, w jej północnej części) oraz w wąwozach. Lokalizacja ta nie jest jednak tożsama z miejscem aktualnego odnalezienia drobnych fragmentów

kostnych. Niestety, luki w dokumentacji nie pozwalają również doprecyzować, w którym dokładnie miejscu przeprowadzono ekshumacje na przełomie 1947/1948 r.

W dniu 13 maja 2020 r. archeolodzy BPiI i pracownicy Oddziałowego Biura Poszukiwań i Identyfikacji w Lublinie (OBPiI) przeprowadzili wizję lokalną terenu prowadzenia inwestycji na Górkach Czechowskich. Miejsce, wokół którego skupiono wykonywane czynności zostało wskazane przez świadka, który w otwartym wykopie (ciąg ciepłowniczy) odnalazł trzy fragmenty szczątków kostnych. Szczątki zostały zabezpieczone przez policję i przewiezione do Zakładu Medycyny Sądowej w Lublinie. Z informacji posiadanych przez pracowników BPiI wynika, że po wstępnych oględzinach biegłych stwierdzono, że fragmenty kostne są zbyt małe, aby można było określić ich pochodzenie (ludzkie bądź zwierzęce). Podczas wizji lokalnej 13 maja zostały odnalezione kolejne dwa niewielkie fragmenty kostne (fot. nr 1), które w ocenie specjalistów BPiI z zakresu antropologii również nie dają podstaw, aby określić ich pochodzenie.

3. Wnioski

Według ustaleń archeologów i historyków IPN, obszaru, na którym obecnie LPEC S.A. prowadzi inwestycję i gdzie odnaleziono szczątki kostne, nie da się powiązać z informacjami o grobach na terenie Górek Czechowskich. Zbadane obiekty (wykopy) zawierają w swym wypełnisku gruz nawieziony najprawdopodobniej z pobliskich terenów miejskich, być może w związku z usuwaniem wojennych zniszczeń miasta. Odnalezione drobne fragmenty kostne - rozdrobnione i przesuszone, z dużym prawdopodobieństwem zostały nawiezione wraz z gruzem. W przebadanych przez ekspertów BPiI obiektach (wykopach) nie stwierdzono żadnych cech wskazujących na występowanie w tych miejscach pierwotnych lub wtórnych pochówków. W ocenie BPiI brak podstaw do uznania, iż w miejscu, na którym obecnie LPEC S.A. prowadzi inwestycję i gdzie odnaleziono trzy fragmenty kostne, znajdują się lub znajdowały się groby ofiar zbrodni niemieckich, komunistycznych lub innych wydarzeń z wiązanych z działaniami wojennymi lub powojennymi.

W związku z faktem, iż nie można jednoznacznie wykluczyć istnienia grobów na terenie Górek Czechowskich, z których nie przeprowadzono ekshumacji w latach 1947/48, Biuro Poszukiwań i Identyfikacji zamierza przeprowadzić tam działania mające na celu weryfikację archeologiczną kilku lokalizacji wytypowanych w oparciu o zdjęcia lotnicze z 1944 r. Niezależnie od działań planowanych przez IPN konieczne jest nakładanie przez uprawnione organy administracji na podmioty prowadzące prace ziemne na terenie Górek Czechowskich obowiązku zapewnienia specjalistycznego nadzoru archeologicznego, co pozwoli na uniknięcie ryzyka zniszczenia ewentualnych istniejących tam jeszcze miejsc pochówków.

Załączniki:

fot. nr 1 - fragmenty szczątków kostnych odnalezionych podczas wizji lokalnej 13.05.2020 r.

fot. nr 2-3 - profil wykopu, w którym odnaleziono fragmenty szczątków kostnych

Rok 2013
Rok 2014
Rok 2015
Rok 2016
Rok 2017
Rok 2018
Rok 2019
Rok 2020
Rok 2021
Rok 2022